

RECORDS D'UN LEGIONARI A TÀRRACO

Records d'un legionari a Tàrraco

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

©

**Camp d'Aprenentatge de la ciutat de
Tarragona**

Complex Educatiu de Tarragona
Autovia Salou s/n
43006 Tarragona

Primera edició: març 2008

Text: Núria Montardit Bofarull
Marta Segura Pont
Jordi Tortosa Giménez
M. Joana Virgili Gasol

Dibuixos: Hugo Prades

Disseny i muntatge: Josep Serra Valls

Edita: CdA de la ciutat de Tarragona

Dipòsit legal: T-

ISBN: 978-84-891-2438-3

Impressió: Gràfiques DARC, SL.

- Julius, acosta't a la vora del braser, que avui tinc ganes de parlar, d'explicar-te confidències, els records de tots aquests anys, d'una història que comença més o menys quan jo tenia setze anys, com ara tu.

El pare m'acabava de fer fora de casa. Em va dir que, després de dues collites seguides de sequera, m'havia d'espavilar tot sol. La veritat és que estàvem començant a passar gana i la situació empitjorava dia a dia.

Vaig agafar les poques coses que em pertanyien, una vella túnica de llana fosca i la capa de viatge, mentre la mare em ficava d'amagat uns pocs sestercis a la mà i em donava un farcèllet amb un rosegó de pa i uns trossos de formatge i cansalada. Em va besar plorosa, entretant remugava una oració.

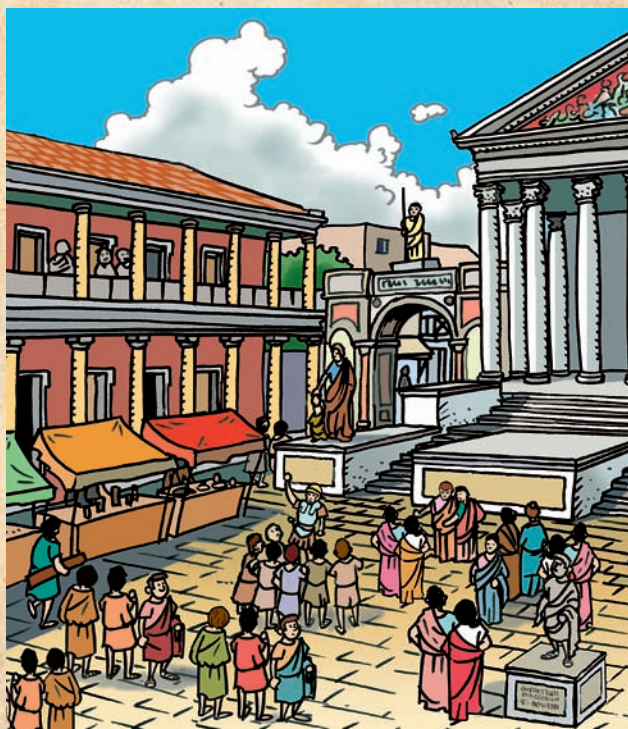
Recordo la salaor de les nostres llàgrimes en sortir de la cabana i l'aire fred a la cara. Encara sanglotant, vaig respirar a fons i em vaig encaminar a pas ràpid cap a la propera ciutat de l'Alba Fucentia. Un cop arribat, la remor de la gent comprant, enmig dels crits dels venedors ambulants,

es va barrejar amb les olors aspres a orina de la tintoreria de la cantonada i les aromes dolces del perfumista prop de la font. Però, què dic? M'estic enredant amb massa detalls innecessaris i he d'anar al nus del relat.

Ah, Julius, quina por que sentia, el cor em batejava tan ràpid, era conscient que abandonava la infantesa i m'introduïa al món dels adults, que una nova etapa de la meua vida s'obria i la volia aprofitar. Sotmès a aquests pensaments em vaig endinsar pels carrers i carrerons d'una ciutat gairebé desconeguda per a mi fins arribar al fòrum. Per un instant em vaig aturar. Mentrestant recorria tot el

panorama amb la mirada: un grup de nobles xerrant; una dotzena d'esclaus miserables sobre una plataforma, des d'on eren mostrats als possibles compradors, acoquinats per la presència del fuet; un mestre amb el bastó a la mà corregint l'escriptura del seus alumnes asseguts als banquetes; una petita processó dirigint-se a l'ara amb un pollastre com a sacrifici; una cua de joves amuntegats vora un militar...

I. L'ENTRENAMENT

I va ser aquí on es va parar la trajectòria dels meus ulls. L'exèrcit podia ser la meva solució! Vaig apropar-me al grup per tal d'escoltar el discurs del soldat. Deia que Roma necessitava homes lleials, nobles, justos, valents, creients dels déus, disciplinats i seriosos, i que tot aquell que posseís aquestes qualitats s'havia d'inscriure, com més aviat millor, per servir a l'estat i aconseguir-se un futur sense dificultats.

CCXXV

No m'ho vaig pensar gaire, allò que vaig captar abans va ser que em donarien 225 denaris a l'any (com uns 1 200 euros al mes). Tot i que hi havia de descomptar el menjar, les armes i l'uniforme (per evitar-ne les pèrdues) que pagaria jo mateix, em va semblar força acceptable. Ja sabia que no

em faria ric i que em passaria els propers 20 anys de la meua vida a l'exèrcit, solter i de viatge amunt i avall a destins desconeguts i llunyans: coneixeria món i tindria el menjar i el llit assegurats... Tanmateix, en finalitzar aquests 20 anys, el mateix emperador em lliuraria uns bons diners o un lot de terra. Encara era tan jove! Confiava tant en la deessa Fortuna!

Només entrar al campament, els metges i els seus ajudants em van martiritzar amb tot un seguit de proves. Em van mesurar per assegurar-se que superava la mida mínima de 5 peus (1,65 m),

que estava en una forma física saludable (un pèl prim després de les penúries)

i que tenia una bona vista

i oïda.

Vaig passar la revisió i ara em tocava demostrar que sabia llegir i escriure,

i que era un ciutadà romà, que mai no havia estat acusat per la justícia, a través de la carta de recomanació que vaig haver de demanar a un respectat amic del pare.

Lavors vaig jurar defensar Roma i vaig signar el contracte.

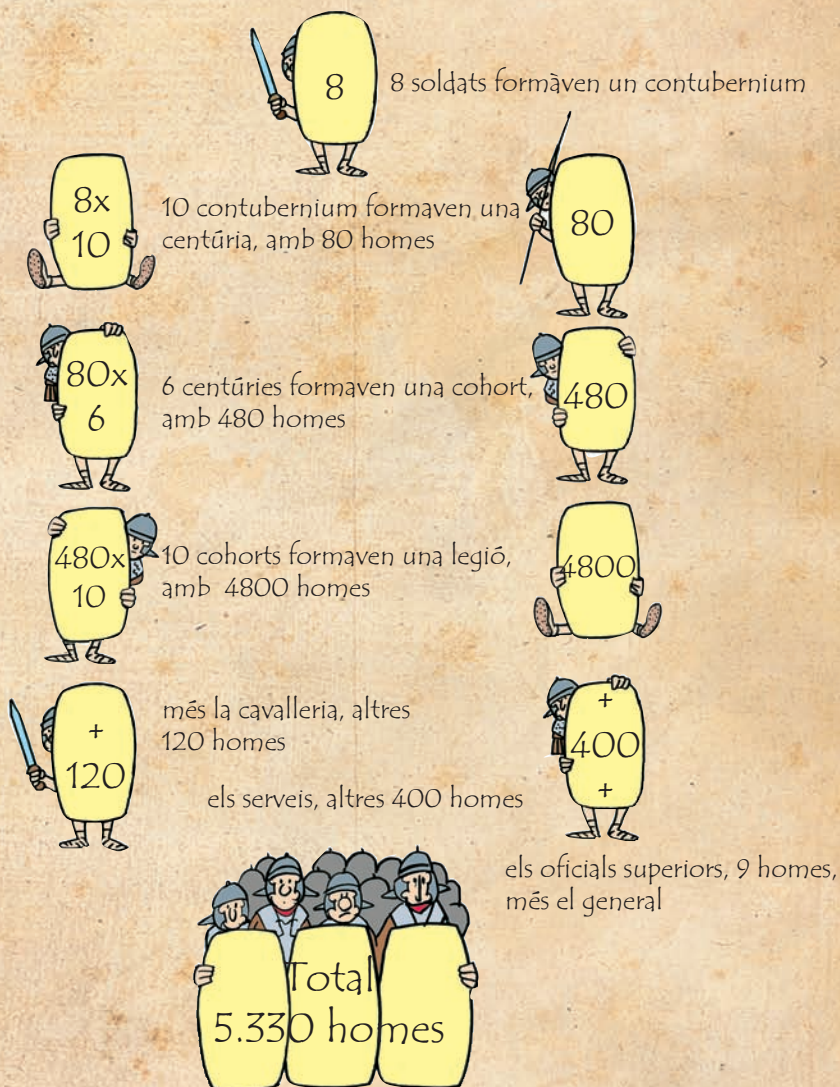

D'aquesta manera, iniciava un infernal entrenament de quatre mesos. El primer que vaig memoritzar va ser el nom de cadascun dels meus set companys de fatigues, amb els quals dormiria durant anys.

En un principi em va costar comprendre l'organització militar, però, a poc a poc, vaig entendre que el sistema ens facilitava saber on ens havíem de situar i com havíem de treballar. D'aquesta manera,

A continuació, vaig adonar-me que jo no era ningú: tothom em manava i em podia cridar i insultar. De tots els meus superiors, el més important era el **llegat** (*legatus*), o sigui el comandant de la legió, un senador amic de l'emperador, amb el qual no vaig coincidir mai.

Després venien els sis **tribuns** (*tribunus*), els ajudants del cap, que es movien enmig dels rotlles de papir i les llibretes de cera, submergits en la nombrosa feina de l'oficina.

L'**enginyer** posseïa un paper bàsic en la preparació tècnica del campament i de la guerra, ja que planejava com serien els ponts, les vies i les màquines bèl·liques, entre altres feines.

Ara bé, els que sempre han tingut la fama més lamentable han estat els **centurions**, els encarregats de la centúria, dels 80 homes, i de posar ordre a base de garrot, amb la branca d'un cep (*vitis*) que representava la seva autoritat. Quan ens increpava, assenyalava orgullosament amb l'índex les medalles de plata (*phalerae*) i les torques que havia guanyat pel seu valor.

Massa sovint, l'*optio*, el seu ajudant, no era millor, sinó el que li xerrava malèvolament, qualsevol dels nostres mínims moviments.

Jo admirava especialment l'*aquilifer*, el soldat més valent de tota la legió, encarregat de la defensa de l'estandart de la legió, aquest objecte sagrat de plata.

El **signifer** que portava l'emblema de la centúria (*signum*),

ahora que el **cornicer** feia sonar el *cornum*, l'instrument que transmetia les ordres al vent, quan encapçalàvem les marxes i les desfilades.

En canvi, les feines del metge

i del supervisor dels campaments, sempre em resultaren misterioses.

I jo estava per sota de tots ells, fins i tot dels legionaris, perquè era inexpert i jove. Qualsevol veterà s'aprofitava d'aquesta situació per enriure-se'n i endosar-nos les pitjors feines.

Els nostres inferiors, per la seva condició d'estrangers, eren els auxiliars, soldats que s'afegien a l'exèrcit romà per uns 25 anys, a canvi d'obtenir-ne la ciutadania.

Els pobres duien a terme les tasques més dures i perilloses. Lluitaven plegats, amb les seves armes tradicionals, lògicament sota les ordres dels oficials romans.

Afortunadament, els companys del *contubernium* i jo

aviat ens vam fer
amics i vam acabar
estimant-nos com
a germans, a causa
de les calamitats que
vam passar plegats,
encara que també he
de reconèixer alguns
bons moments!

Els següents
quatre mesos van
ser un veritable
mal'son. Vam
aprendre a
moure'ns tots
junts com un
sol home, a
caminar 25
milles romanes

(uns 35 km) en cinc hores, i si el
centuriō no havia tingut una bona
nit, circumstància massa freqüent,
podíem arribar fins a les 40 milles
(uns 50 km)!!! Les primeres setmanes
carretejàvem cistells plens de pedres
a l'esquena, a fi d'endurir-nos les
cames. A l'hospital no donaven a
bast en guarir les nafres dels peus i
en col·locar els ungüents als músculs
desmanegats.

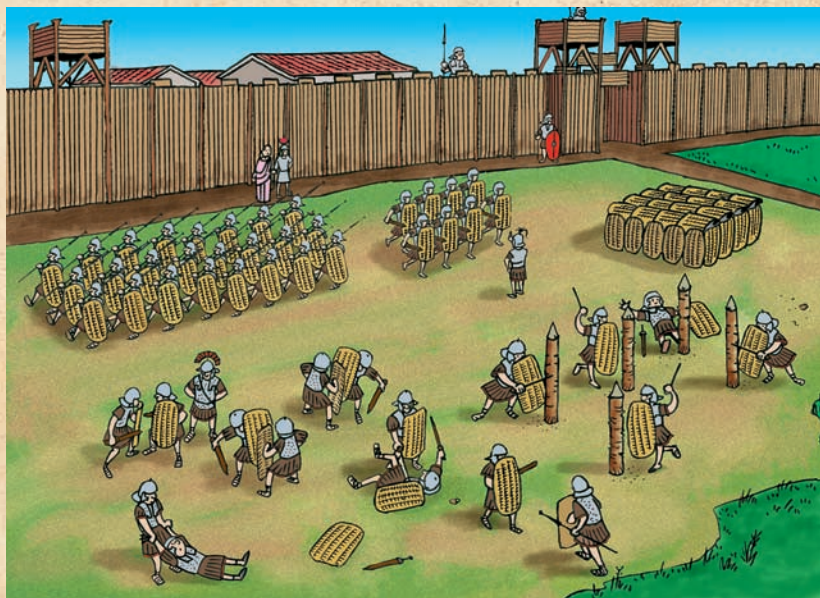
Més endavant, ja transportàvem l'equip habitual. La gràcia consistia en anar el màxim de carregats, sempre pensant en el si de cas..., si de cas hem d'acampar, si de cas hem d'arrencar arbres, si de cas hem de construir un pont, o..., o... Així portàvem més de 85 lliures de pes al damunt (uns 40 kg), entre les peces que t'he explicat i l'equipament extra que carregàvem a l'espatlla (*impedimenta*) per poder sobreviure durant els nombrosos dies de marxa, és a dir, tot allò que necessitàvem per caminar i treballar: l'armament, les eines i el menjar. Suma-hi la cantimplora, unes petites provisions, la bossa personal, els estris de menjar, etc., etc.

Els reclutes practicàvem les maniobres dos cops al dia, no ens quedava temps per a res més.

Quan no marxàvem, lluitàvem en un camp preparat per als entrenaments i apreníem a usar els escuts i les espases de fusta que pesaven el doble que les reals!, perquè estaven carregades de plom per adquirir més força als braços.

No parava ni un moment: netejava latrines, feia guàrdia, desfilava, lluitava contra una estaca, després contra un company, feia fossars, saltava, nedava, corria, caminava, muntava les tendes de campanya... I així, dia rera dia. El nostre entrenament es basava en preparar-nos per actuar i també per pensar.

Estimat Julius, ja et pots imaginar que qualsevol acte

d'indisciplina
era castigada
durament,
segons la seva
importància. Et
podien retirar
les racions,

donar-te feines
extres i ser
fuetejat davant

els soldats. El pitjor de tot va
resultar quan vaig haver de
presenciar algunes condemes
terribles, com la del soldat Salvius

que va ser colpejat fins a la mort
pels mateixos companys, per haver
desertat de l'exèrcit.

II. L'UNIFORME I LES ARMES

Deixem-nos d'angoixes innecessàries i segueix atent. No t'he parlat de l'uniforme, al qual em vaig haver d'acostumar com d'una segona pell, un cop el vaig recollir als magatzems; avui, tot i haver passat tant de temps de no dur-lo, em sento com a despulat.

En primer lloc, em vaig haver de posar els calçotets (*subligae*),

la túnica de llana em semblava tan curta!

Tot seguit, em col·locava coll (*focale*), subjectat per protegir-me'l de l'armadura, que me'l una nafra viva.

el mocador al amb una fíbula, les fregades de podia deixar amb

Imagina't la
causava a l'estiu
gruixuda!!

calorada que ens
una llana tan

Ai l'armadura!, quant em
va costar aguantar-la, el
pes, la xafogor, la rigidesa,
però la *lorica*, aquestes
anelles de ferro unides
entre si,

m'hàn salvat la vida
més de dues i de tres
vegades en els posteriors
enfrontaments contra
algunes tribus hispanes.

Allò que sempre m'agradava més era el cascavelleig de les peces metàl·liques del cinturó (*cingulum militare*). Quan anàvem tots junts, ens sentien de lluny, gràcies a la sorollada que organitzàvem, i en algun cas havíem arribat a espantar l'enemic.

El casc (*cassius*) folrat de llana resultava insuportable amb la calor, però ens protegia el cap, la cara i el clatell dels cops de les espases.

En canvi, les sandàlies (*caligae*) eren fantàstiques per tirar endavant les llargues marxes, el diví Juli ja deïa que les guerres es guanyen amb els peus.

Estaven fetes d'una peça de cuir i portaven tatxes a la sola, per grimpar i no relliscar sobre l'herba. N'havíem de tenir cura, perquè només ens en lliuraven tres parells a l'any.

Per a les zones fredes i l'hivern, ens proveïen de botes i d'un mantell (*sagum*) que també usàvem com a flassaça.

Però les incomoditats no s'acabaven aquí, sinó que les nostres armes personals d'atac complicaven encara més l'entrenament.

Vaig estar setmanes senceres amb tiretes, en què ni tan

sols la insulsa *polca*, aquesta miserable barreja de vinagre i aigua, aconseguia calmar. No et pots ni imaginar com costava de mantenir dretes i arrengrerades les dues javelines de llargada i que a la carrera era

enemics.

doblegava
maleïts

podien

usar els
malmesos.

(*pilum*) de més de sis peus (uns 2 m) podien travessar, si el llançament correcte, les armadures dels

Per sort, en impactar es

la punta i aquells

salvatges no les

aprofitar

contra

en

nostra, ni
seus escuts

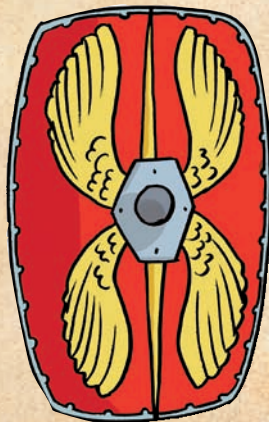

I l'espasa (*gladius*),
del millor acer, es
penjava al costat
dret del cinturó i es

contraposava

al punyal (*pugio*), usat en les situacions més crítiques.
Ambdues armes produïen a més de
les ferides, horribles infeccions.

Per a completar l'equip d'uem
l'imprescindible gran escut (*scutum*),
sota el qual m'he refugiat varies
vegades,
en
formar
la
tortuga

(*testudo*), invencible si la
fèiem molt ràpidament.

L'escut té la forma còncava perquè resisteix millor els cops de l'espasa. Les males llengües deien que, fins i tot, podríem suportar el pes d'un carro al damunt. Aquest, a més, m'ha

salvat de terribles ferides a les cames i als braços, en els anys que m'he hagut d'enfrontar a les tribus salvatges del nord de la Hispània. La meva tàctica consistia en resoldre el combat amb un

dur cop del meu escut al coll del contrincant.

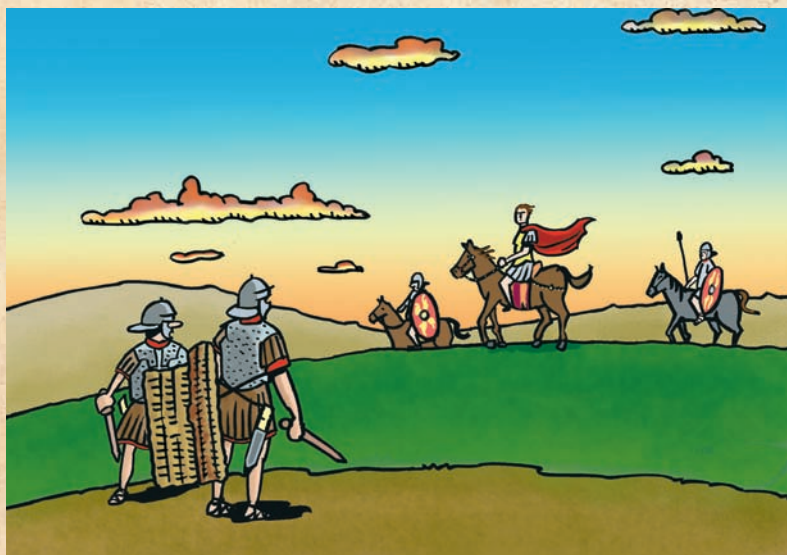
No puc ni comptar les hores que he dedicat a la cura de l'equip, en posar greix a les peces metàl·liques i de pell, per a mantenir-ho tot net i flexible, i si per desgràcia s'iniciava el rovell havia de fregar l'acer amb una barreja de greix i sorra.

III. DE CAMÍ CAP A TÀRRACO

Els dies i les setmanes van anar passant fins convertir els meus actes en una rutina i els meus companys en un únic equip, sota el comandament inmisericorde del nostre centurió. De cop em van lliurar el destí: la meua nova legió acompanyaria l'emperador a Hispània. No sabia com els legionaris veterans rebrien una colla de novells com érem tots els de la centúria. La notícia anava corrent de boca en boca al llarg del campament, amb la suspicàcia i l'enveja no dissimulada de la resta.

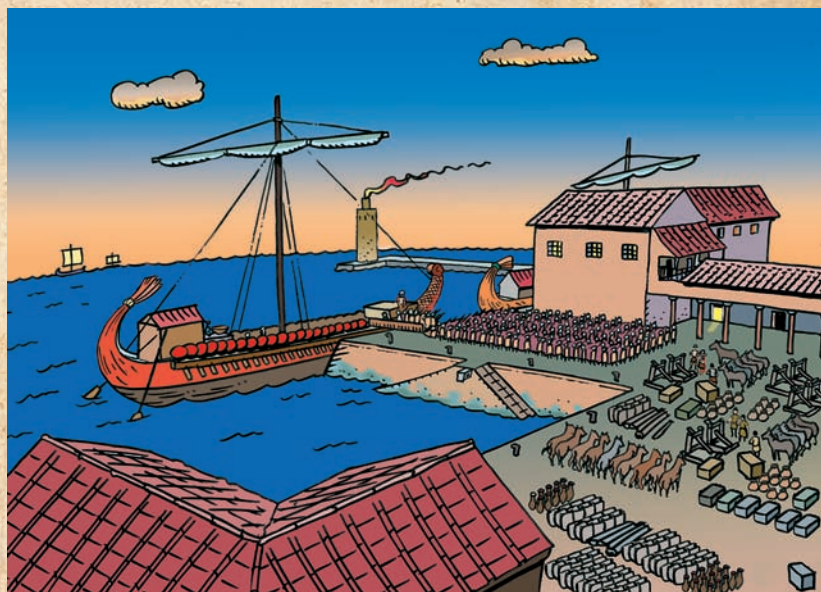

Recordo perfectament el moment en què el vaig veure per primera vegada i em va captivar. Era durant les calendes d'abril, a mitja tarda quan totes les tropes ens trobàvem exercitant-nos per a la marxa. Il·luminat pel resol del capvespre va aparèixer Gai Octavi August sobre un cavall gris, amb la capa (*paludamentum*) roja movent-se al vent. La seva aparença emplenava tot l'espai, malgrat que no era un excel·lent genet.

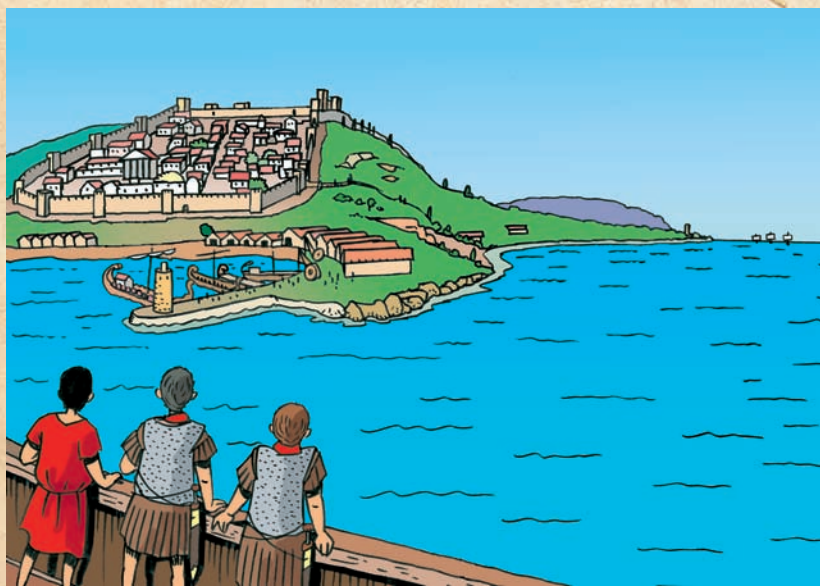
Aquesta presència em va obligar a aturar-me un instant, durant el qual a mi em va semblar que les nostres mirades es creuaven. No sé si és cert o és el que desitjava en aquell moment. Per a un camperol com jo, vingut d'una ciutat romana de les muntanyes, trobar-se cara a cara amb l'home més poderós del món civilitzat em va semblar un auspici increïble. Aquesta admiració va créixer al llarg del temps i, encara més, si tinc en compte com van esdevenir els fets.

En menys d'un mes es va produir l'embarcament de tot allò que podíem necessitar. Vam sortir del port de Roma a Òstia, en direcció oest, cap a la península Ibèrica.

He de reconèixer que els viatges per mar no m'agraden gens. Em vaig passar 4 dies vomitant sense parar i amb aquest lamentable aspecte ens vam apropar al nostre port de destí: Tàrraco. La visió que vaig tenir d'aquesta ciutat desconeguda per a mi va ser molt agradable. Des del moll abraçàvem una bella perspectiva de la ciutat, la qual s'estenia des del cim d'un turó i aprofitava el desnivell per concloure a la zona portuària.

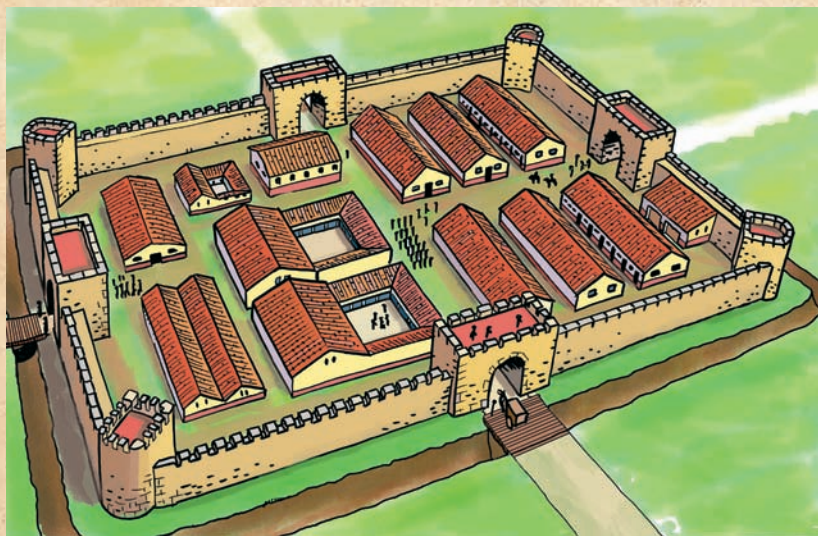
Quin neguit s'hi endevinava amb la nostra arribada per descarregar les legions i les armes. Tota la població, presidida pels alts funcionaris, es va aplegar per rebre l'emperador i admirar la marcialitat en què es va organitzar la desfílada, a través de tota la ciutat engalanada, fins al nostre campament, situat a la part alta, a redós de les muralles i les seves torres.

IIII. EL CAMPAMENT

El quarter seguia el típic patró dels forts romans, construït a partir de l'eix format per la *via principalis* i la *via praetoria* o *decumana*, les quals conduïen a les quatre portes d'accés, orientades als punts cardinals. El fet que tots els campaments fossin iguals, amb les mateixes formes i mides, ens proporcionava una gran seguretat, així tothom sabia sempre on havia d'anar en resultar-nos tan familiar. Aquest campament era força important, en servir de refugi hivernal a gran part de les legions allotjades a la província de la Tarraconensis. Per tant, a l'inici de la primavera tots estàvem en moviment per posar en marxa la maquinària bèl·lica, que tenia com a propòsit reduir les tribus càntabres i asturs.

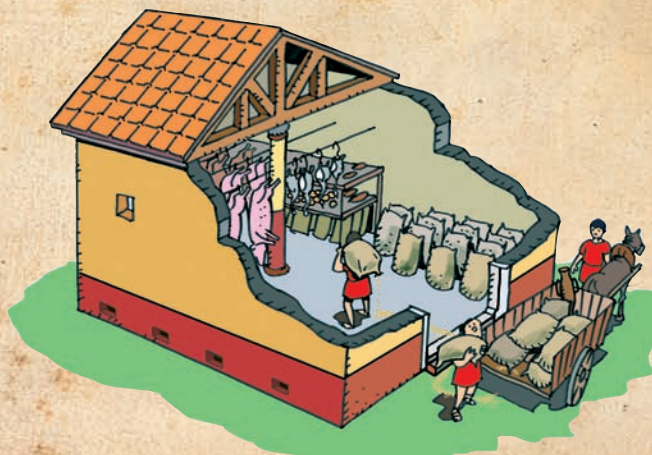

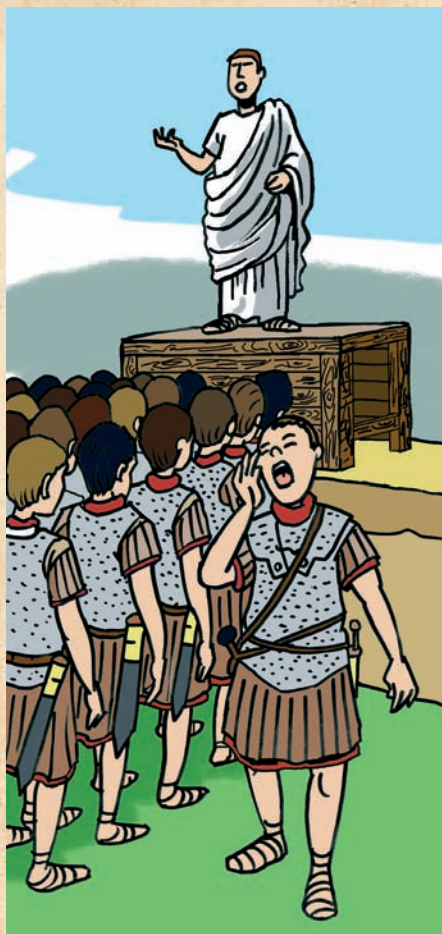
Julius, ja t'he comentat altres cops que compartia una minúscula habitació amb els amics del *contubernium*, en

el quarter proper al graner i als tallers. Les quatre lliteres s'adequaven a les estretes parets de la cambra comunicada amb el rebedor, on guardàvem les armes i les pertinences.

L'olor a suor i a greix era evident en un espai tan reduït, per la farum de les nostres túniques i a la constant dedicació a netejar els metalls.

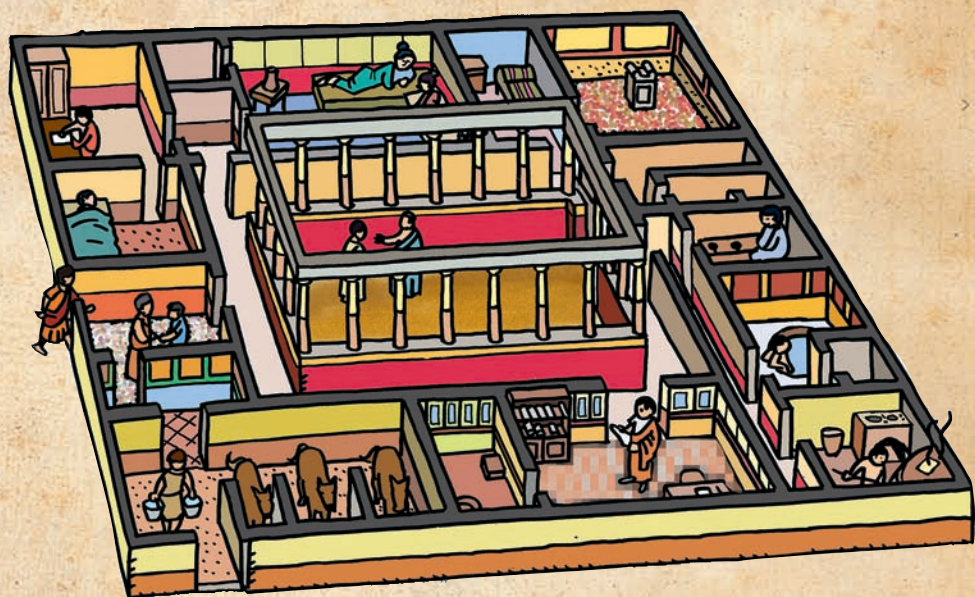

Només arribar vam formar totes les legions reunides per rebre les instruccions dels tribuns i finalment del llegat, en aquest cas del mateix emperador. Ens va animar a comportar-nos com a veritables romans i aniquilar tota la resistència que sobrevivia a les altes muntanyes del nord. No cal que somriguis, que ja saps que ho vam escoltar gràcies a l'ajut d'uns legionaris que anaven repetint a crits les consignes i d'aquesta manera els milers d'homes podíem seguir el discurs.

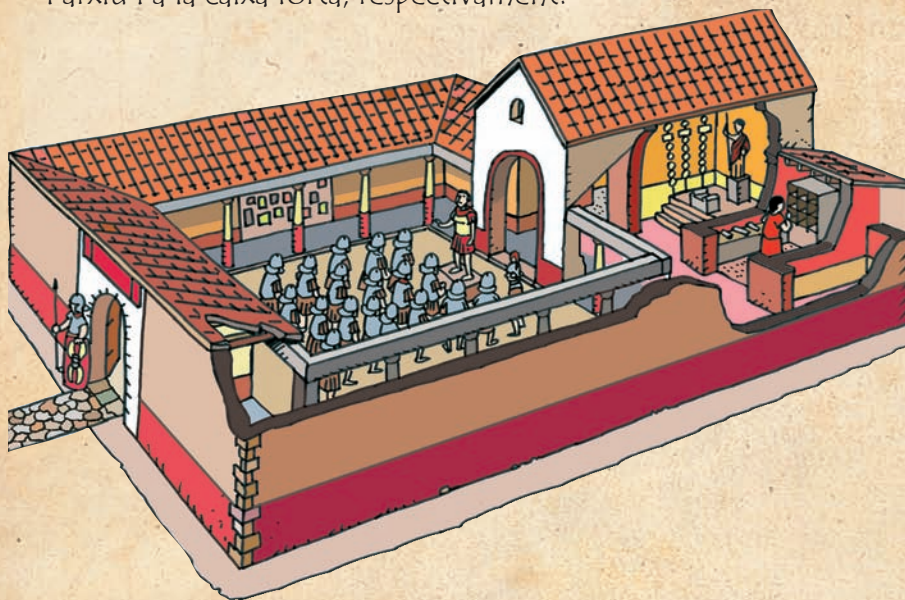

August en acabar es va dirigir cap al *Praetorium* amb la seva guàrdia personal i s'hi va instal·lar, alhora que s'aixecava l'estendard roig anunciant la seva ocupació.

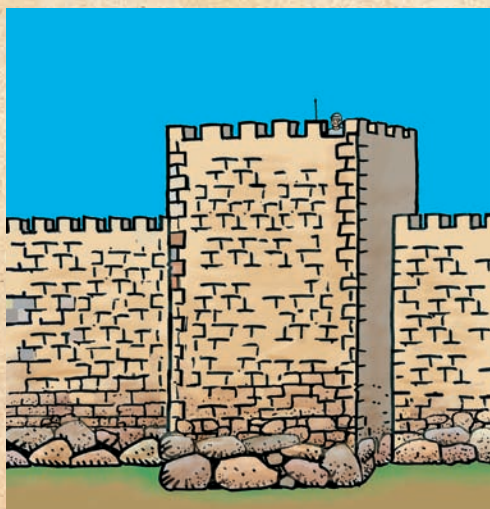

Mentrestant, el nostre centuriō es va encaminar cap al *Principia*, per tal d'establir contacte amb els seus col·legues i rebre les ordres i dipositar-hi els diners de la centúria, a l'arxiu i a la caixa forta, respectivament.

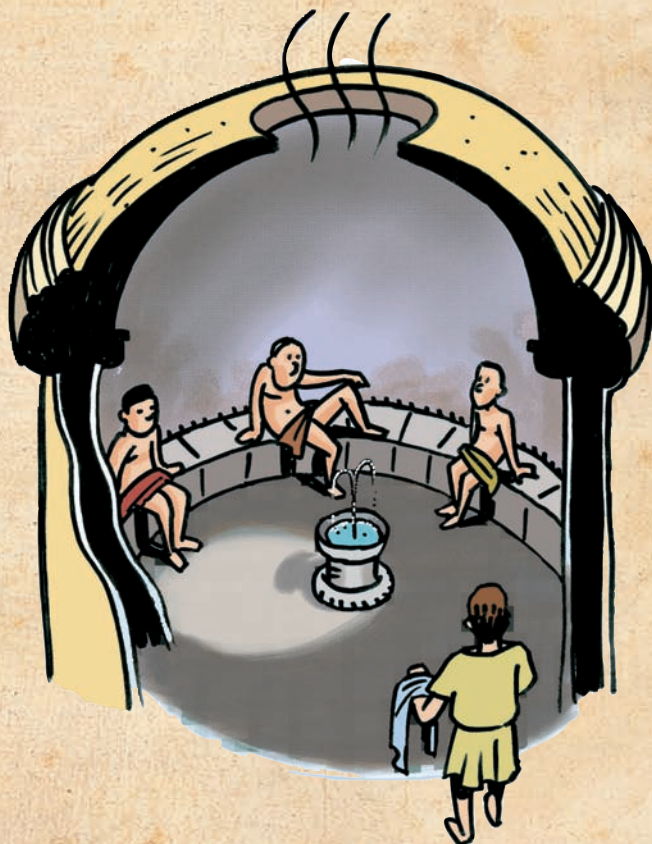

Durant els primers dies, Julius, no vaig tornar a descobrir el gran home. La meua vida va transcórrer rutinàriament entre la vigilància de les torres i de manera excepcional, la neteja de les latrines, situades a l'extrem del camp, una de les feines més odiades.

Sempre que podia anava a les termes, situades fora de fort per evitar un incendi, on aprofitava per relaxar-me una estona amb els meus millors amics, mentre recordàvem amb un somriure les aventures diàries.

V. LA GUERRA AL NORD

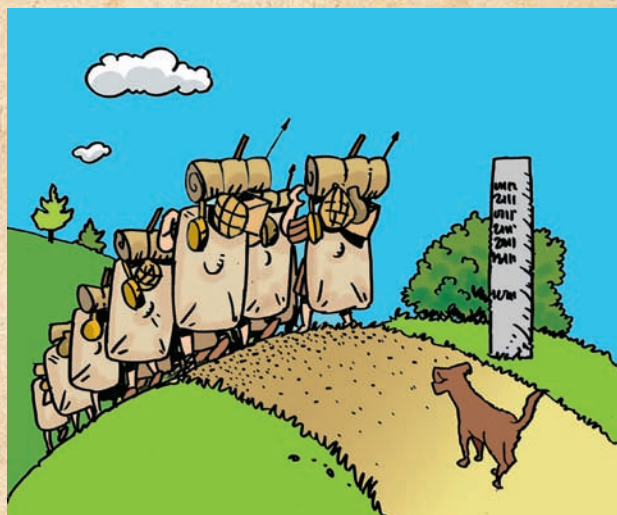
El vuitè consolat d'August, és a dir el vuitè any de govern, es va iniciar a Tàrraco quan ens preparàvem per anar cap al front. El clima de la zona era esplèndid. Malgrat que a les nits fresquejava, el sol ens permetia gaudir d'unes temperatures agradables que ens animaven a la pràctica d'exercici a l'aire lliure.

Dos dies abans de la marxa, vam disposar d'una bona estona per passejar-nos pels carrers empedrats de la ciutat, especialment de la zona baixa i tastar els vins i els menjars de les tavernes obertes. Coneixedors de l'estricta disciplina del nostre cap, vam aparèixer puntuals al campament per evitar que ens haguessin de venir a buscar i portar-nos castigats de retorn.

Només sortir de Tàrraco vam saber que tot allò que havíem après, ara s'hauria de portar a la pràctica, perquè la guerra ens estava esperant. D'aquesta manera, Julius, vam caminar contínuament durant 25 dies, per a fer un total de 650 milles (uns 800 km). Si bé al principi em creia que no seria capaç de seguir el ritme establert, a poc a poc, em vaig anar enfortint, fins a complir tot el trajecte sense greus dificultats. Formàvem una cua interminable de fins a 15 milles (uns 20 km) de llarg: cap enemic gosaria atacar-nos.

Vam acampar en indrets magnífics. El ritual diari consistia en llevar-nos abans de l'alba, recollir totes les nostres coses amb l'ordre establert: aixecar les tendes, carregar les mules, treure les proteccions, allisar el terreny i iniciar en silenci el camí. Quan teníem un budell buit, rosegàvem alguna fruita seca o un tros de formatge que portàvem en la nostra bossa de provisions. Així avançàvem, amb el casc penjat al coll. Jo em protegia del sol amb un barret de palla, com havia vist fer al veterans, i l'escut tapat amb la funda de pell a l'esquena, mentre glopejava la *polca*.

Per la tarda, la cavalleria que reconeixia el terreny, s'avançava per localitzar un indret apte, una vall amb aigua, per situar-hi un campament provisional, que havíem d'abandonar cada matí. Un cop localitzat, el supervisor traçava el rectangle general i marcava les vies.

Seguíem les seves instruccions, mentre vigilava l'alineació dels carrers per mitjà de la groma.

Mentre uns legionaris se situaven en primer terme per vigilar, la resta començava a cavar les trinxeres (*fossae*), de

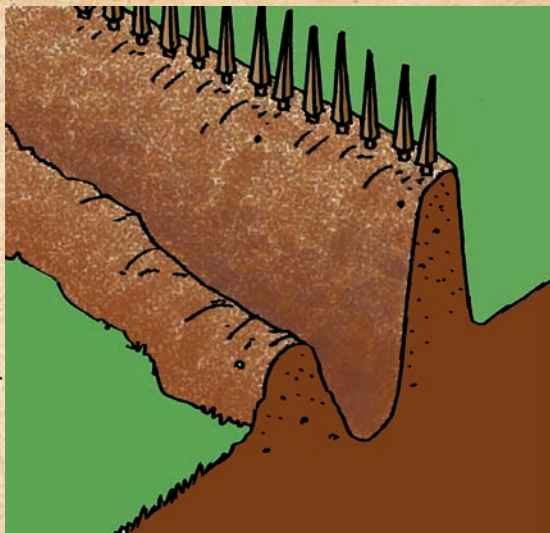

4m d'ample per 3 m de profunditat en forma de V, en treure la terra amb les pales; carregar-les als cistells per amuntegar-la i clavar-hi els pals defensius lligats (d'1.5 m).

Aquest sistema era tan eficaç que el centurió ens va explicar que mai cap

enemic havia aconseguit abatre'l. En acabar la protecció, havíem de muntar les tendes dels oficials. A continuació, cada *contubernium* agafava la pesada tenda de la mula que ens pertanyia i l'aixecàvem amb rapidesa amb els pals, la pell de cabra i les estaques que la fixaven. Tenia una capacitat de quatre persones, mentre uns dormíem, els altres feien la guàrdia.

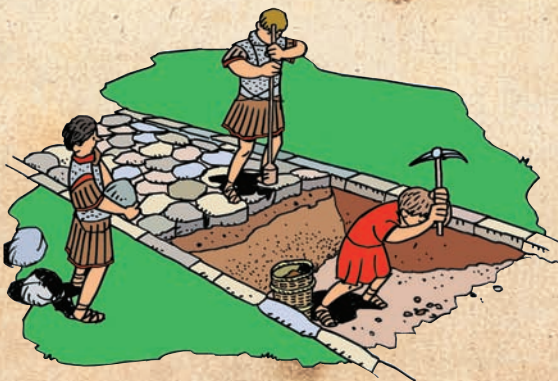
Trigàvem unes tres hores en muntar el campament. Després seguien els torns de guàrdia i la resta ens instal·làvem a

les tendes (*papidius*). Allí hi fèiem vida. Gairebé no teníem temps ni per descansar, hi cuinàvem el sopar (l'àpat més fort), al qual no hi faltava el pa ni la cansalada

de porc. Els legionaris si no morim en combat tenim una vida més llarga que la resta dels romans, gràcies a una bona alimentació i a les atencions sanitàries. Els metges militars són grans experts en traumatologia i cirurgia, els soldats comptàvem amb els especialistes més qualificats.

Pel camí ens anàvem creuant amb pagesos que conreaven els camps i, de tant en tant, grups de legionaris que estaven realitzant tasques de construcció d'infraestructures, especialment ponts i vies. Treballaven molt ràpids, ja que una milla l'acabaven en tres dies.

per comprovar que tenien gana i picotejaven el gra, signe positiu que indicaria el beneplàcit diví.

estava sa era un bon indicati. Alhora, un augur es va fixar en el vol d'una àguila que va descriure un cercle pel damunt de l'emperador, la qual cosa corroborava també que era propici començar la guerra.

Vam arribar prop de les altes muntanyes, on es refugiaven els indígenes. Abans de la batalla el comandant va consultar els signes que ens oferien els déus per esbrinar que tindríem èxit en la guerra. En primer lloc van treure de les gàbies els pollastres sagrats,

Després, un sacerdot, amb el cap cobert per la toga blanca, iniciava una processó seguit pel sacrificador que duia lligat amb una corda un corder cap a l'altar. L'ajudant va matar l'animal i li va extirpar el fetge, per tal que l'oficiant l'analitzés, si

Com que totes les consultes als déus van resultar positives, els oficials ens van situar en posició d'atac. Per fi, lliutaríem contra les tribus del nord d'Hispania. La seva aparença era esfereïdora. Vestien capes de llana negra. Espantaven els seus llargs cabells, recollits per una cinta al front; alguns d'ells, a més, tenien els rostres terroríficament pintats. Després d'aquesta primera impressió vam començar un combat prolongat i penós, en el qual alguns dels meus millors amics van morir, enmig dels crits salvatges dels càntabres. Mentre nosaltres avançàvem amb precisió, els nostres rivals es movien per impulsos personals, en què primava molt més la quantitat dels soldats, que no pas l'organització. Disparaven dards, amagats rera uns escuts rodons, i branyien destrals, fones i llances.

Un cop guanyada aquesta primera confrontació, davant les muralles d'un poblat emmurallat, l'avançament per aquestes escarpades i humides terres va continuar durant setmanes. Tots nosaltres intuïem que alguna cosa començava a anar malament, però no sabíem que era, com si els déus ens estiguessin abandonant.

VI. EL RETORN A TÀRRACO

Després d'un mes de lluites esporàdiques, consistents en emboscades, el meu centurió em va cridar i em va dir que em necessitava per a una missió molt especial. Sense pensar-m'ho gaire li vaig contestar que podia comptar amb mi per al que fos. Em va confessar que l'Emperador no es trobava bé i que m'havia d'incorporar a l'expedició que el traslladaria a Tàrraco per a la seva recuperació.

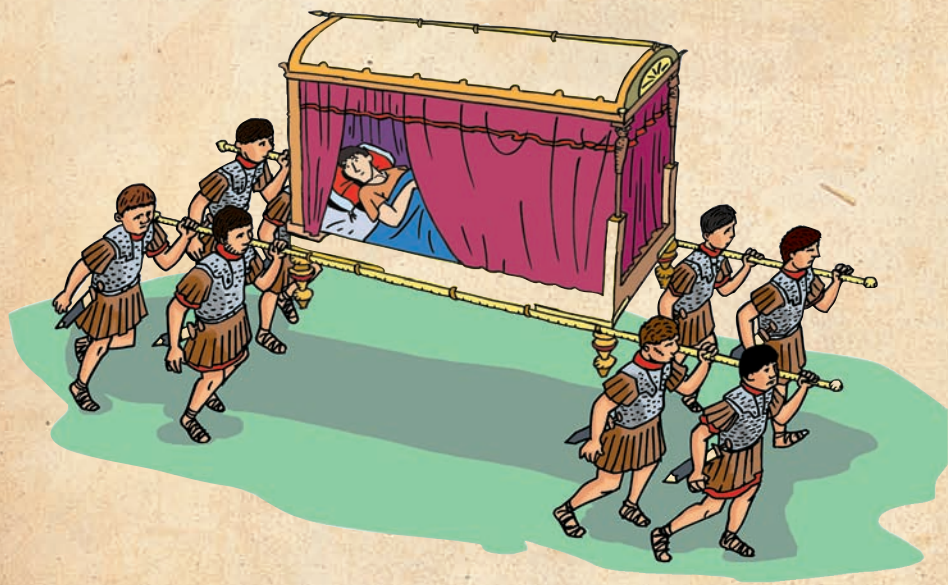
A la matinada, em vaig presentar davant de la gran tenda del llegat, engalanada amb els estandards. Els nou oficials ja es

trobaven en moviment, preocupats per la situació i seguint les instruccions del metge personal d'Octavi. Aquest va indicar que calia treure'l immediatament d'aquestes terres infectes i portar-lo al clima benigne del *Mare Nostrum* i a les comoditats i els serveis d'una gran ciutat romana.

Les seves prescripcions eren seguides pas a pas, el van situar en una llitera i un nodrit grup de legionaris ens vam encarregar del seu trasllat i protecció . Aquesta situació em va omplir d'orgull, de sentir-me un escollit, proper al nostre governant. Mentre carregava el pal de la llitera vaig aprofitar per mirar-

me'l amb atenció: tenia els ulls esgrogueïts, d'un color estrany, així mateix, se'l veia molt fatigat i sovint marejat. No sé si era provocat pel nostre moviment rítmic a través del camp, però es queixava de mal de cap. El seu metge, Antoni Musa, li donava diferents pòcimes que semblaven calmar-lo i adormir-lo. Ara bé, quan despertava retornaven els símptomes que havíem apreciat a les muntanyes. Les hores, els dies i les setmanes van transcórrer implacables fins arribar de nou a Tàrraco.

Un cop a la ciutat, el vam portar fins al *Praetorium*, on ja l'esperaven els seus esclaus i un seguici de servidors que el van col·locar al seu dormitori (*cubiculum*).

D'aquest viatge, recordo les diverses mirades d'agraïment del nostre senyor, així com els seus comentaris, enmig dels somnis, encoratjant-nos a continuar la conquesta i, sobretot, a la pacificació del territori. El metge ens deia que uns banys freds i calents l'ajudarien a combatre la malaltia que patia del fetge. A partir d'aquest moment em vaig convertir en un dels legionaris predilectes de l'emperador i vaig seguir al seu servei els dos anys que va restar de recuperació a Tàrraco, en aquell moment la capital de l'Imperi. Simultàniament, la guerra del nord va continuar i els nostres homes es van imposar en tot el territori.

Ara em ve a la ment una rebuda fantàstica d'una ambaixada de l'Índia, que es va succeir durant aquest període. Quina pinta que tenien aquells bàrbars! La seva pell fosca contrastava amb la bellesa de la seva indumentària, aquella brillantor de la seda, plena de brodats d'or i pedres precioses. Eren un veritable espectacle per la riquesa que ostentaven i els regals que van oferir a Roma.

Els nostres somriures van ser cada cop més freqüents, sobretot perquè veia que el gran home s'anava recuperant. Alhora, tots els romans que estàvem instal·lats a Tàrraco, amb l'emperador inclòs, cada dia ens agradava més la ciutat i els seus entorns. Per aquest motiu molts d'ells aspiraven a quedar-s'hi i obtenir un lot de terra en la seva jubilació. Arribat el moment del retorn a casa, August va decidir que l'acompanyés i jo, encantat, vaig agafar les meves escasses pertinences i vaig entrar a formar part de la guàrdia personal de l'emperador.

Una gran aventura havia acabat i sabia que una de nova estava a punt de començar, aquest cop, però a la capital de l'Imperi, Roma.

BIBLIOGRAFIA

- BIRLEY, Barbara: *Junior activity Guide to Roman Vindolanda, and The Roman Army Museum*, Brampton, 2004.
- BROCKLEHURST, Ruth: *Roman Army*, University College London, London, 2003.
- CONNOLLY, Peter: *The Roman Army*, Simon & Schuster, Herts, 1994.
- : *Les legions romanes*, (La vida en el passat, 5), Barcanova, Barcelona, 1989.
- : *The Roman Fort*, Oxford University Press, 1991.
- CROW, James: *Housesteads a fort and garrison on Hadrian's wall*, Tempus, Stroud, 2004.
- D.A.: *Re-enactment as research*, A.T. Croom and W.B. Griffiths Journal of Roman Military Equipment Studies, Berwickshire, 2002.
- DAWSON, Ian: *Roman Vindolanda and The Roman Army Museum*, Teachers' Pack, Key Stage 2 (7-11 years), Vindolanda Trust, 2006.
- : *Roman Vindolanda and The Roman Army Museum*, Teachers' Pack, Key Stage 3 (11-14 years), Vindolanda Trust, 2006.
- GONZÁLEZ CRESPO, Jorge: *La legión romana*, Círculo Latino, S. Andreu de la Barca, 2003.
- GRAHAM, Frank: *Hadrian's Wall in the days of the Romans*, Wrens Park Publishing, Newcastle Upon Tyne, 2003.
- GUILLÉN, José: *Urbs Roma. Vida y costumbres de los romanos III. Religión y ejército*, Ediciones Sígueme, Salamanca, 2001.
- HERNÁNDEZ CARDONA, F. Xavier: *Història militar de Catalunya. Aproximació didàctica, Vol I Dels ibers als carolingis*, Rafael Dalmau, Barcelona, 2001.

- MÖLL, Eva i KLAWONN, Mariele: *Die Römer live im Unterricht*, Care Line , Neuried, 2002.
- ROBINSON, H. Russell: *Roman Soldiers for colouring and cutting out*, Icen Publications, Bures Suffolki, s.a.
- SÁNCHEZ TOLEDO, José: *Imperium Legionis*, Andrea Press, Madrid, 2004.
- SUMNER, Graham: *Roman Military Clothing (1)*, Osprey Publishing, Oxford, 2005.
- : *Roman Military Clothing (2)*, Osprey Publishing, Oxford, 2003.
- WEEBER, Karl-Wilhelm: *Vita quotidiana nell'antica Roma*, Newton & Compton Roma, 2003.
- WILKES, John: *El ejército romano*, Akal/Cambridge (Historia del mundo para jóvenes, Monografías), Madrid, 1985.
- WILKINS, Alan: *Roman Artillery*, Shire Publications (Shire

ÍNDEX

Introducció

I L'entrenament

II L'uniforme i les armes

III De camí cap a Tàrraco

IIII El campament

V La guerra del nord

VI El retorn a Tàrraco

Bibliografia

